

Teabepäeva nimetus: Keila Aiandus- ja Mesindusseltsi mesinike teabepäev

Koht ja aeg: Ohtu tee 5, Keila, 15.09.2018. a.

Lektor: Ülo Lippa, lektorileping nr PR-15-A.3-5

Kokkuvõtte teemal: Vaha sulatamise võimalused. Sügisesed tööd mesilas.

Talveks valmistumine algab augusti alguses, sel ajal on pere peamiseks ülesandeks toota võimalikult palju noori mesilasi.

Varroatoos on talvituva pere vaenlane nr 1

Efektiivseks lestatõrjeks on vaja teada lesta elutsükli. Lest tungin töölishaudmesse ca 12 tundi enne kannu kaanetamist, lesekannu 16-24 tundi enne kaanetamist.

Kui ühte kärjekannu tungib 1 emaslest, siis tema järglased on kõik suguluspaarumise teel viljastunud. Teatavasti tähendab suguluspaarumine liigi mitte just parimat arengut. Kui kannu tungib 2 või rohkem emaslesta, siis pole järglased enam õed ja seega tunduvalt elujõulisemad.

Varroatoosi kontroll, võrkpõhja või toiduõlise paberiga. Alternatiivne kontroll lennulaudade ja taruseina vahelisest pilust. Tõrjeks püütakse suvel kasutada lesehaudme väljalõikamist. See ei toimi, sest ellu jäävad need lestad, kes on harjunud paljunema töölishaudmes.

DWV - Deformeerunud tiiva viirus

Kui sügisepoole mesilase seljas juba lesti näha on, siis ilmselt on pere nakatumise % väga suur ja talve see üle ei ela

Ergutussöötmine augustis korje puudumisel on hea haudmehulga säilitamiseks, lahuse kontsentratsioon 1/1, antavad kogused on väikesed, mitte üle 200g päevas või pool liitrit ülepäeva

Herilaste püüdmine pudelitega – plastpudelil lõigata kael poolest saadik maha ja panna tagurpidi samasse kohta tagas. Pudelisse käärinud läinud mahl-moos.

Lennuava piiramine, peredevaheline vargus, selle vältimine ja lõpetamine. Väga oluline, et mesilased ei pääseks mujalt tarru, näiteks katusepragude vahelt.

Mitte mingil juhul ei tohi anda väljaspool taru sööta ega panna puhastamiseks kärgi. Vargus tekib kiiresti, võidelda sellega on ülimalt raske.

Kärgede arv talvitumaminevas peres. Liiga suure arvu korral paigutatakse sööt paljudele kärgedele laiali, emal on ruumi mumemiseks ja pere kasvab haur. Ilmade jahenemisel koondub kobar haudmekärgedele, kus vähe mett ja tulemuseks nälg talvitumise teisel poolel.

Kui lamavtarus on pere korralikult koondatud, siis ei mahu mesilased esialgu raamidele ära vaid jäävad vahelauda taha. Isegi novembris võib tarus avaneda selline vaatepilt.

Kui tarus on mesilastest katmata kärgi siis hakkab sealne mesi niiskust imema ja hallitama.

Erinevad võimalused korpustaru talvitumiseks. Väike pere – 2 Langstroth'i korpust läbi kahe korpuse vahelauaga piiratud. Tugev pere 2 Langstroth'i korpust või 3 Farrar'i korpust. Eesti raami korral kahte korpust üldjuhul vaja ei ole.

Kärgede andmine mesilastele puhastamiseks. Kas on vajalik? Kui anda, siis vaid vahasulatisse minevad ja suirakärjed.

Kärgede ületalve säilitamine. Mesised kärjed ei meeldi vahakoile. Hoiuruum peab olema külm ja kuiv. Kärjepõhja enne talve raamidesse mitte panna, traadi ja vaha paisumistegurid on erinevad ja vahalehed kipuvad purunema! Äädikased lapid korpusevirnade peale, siis koi ei tegutse.

Raamsöödanõud, pealtsöödanõud, söödalahuse kontsentratsioon, valmissööt või suhkrulahus.

Kõige odavama söödanõu saab teha kilest

Üle sööta pole ka mõtet, eriti sooja sügisega võtavad mesilased hulga siirupit vastu ehitades vahelaua taha kargi. Võimalusel tuleks pere koondamisel välja arvutada vajamineva sööda kogus.

Mesilasperede söötmine portsionite kaupa annab võimaluse sööda koostisega „mängida“, anda lestavastaseid või muid ravimeid.

Mesilasperede söötmine ühe korraga, antakse suure nõuga kohe peale 15-20 liitrit.

Lennuavast paistab mesilaskobar tihedalt koondatud ja korralikult söödetud pere korral. Isegi talvitumise teiseks pooleks pole kobar veel nõ. põhjast kõrgemale tõusnud.

Lennuavasid on vaja kaitsta tihaste rünnakute eest, Lamavtarus keeratakse lennulaud teistpidi, korpustarude kasutajad asetavad taru esiseina ette mingi plaasi või kuuseoksad. Lennuava ette riputatud võrk aitab samuti tihaseid eemale hoida.

Talvitumine siseruumides. Oluline on säilitada ühtlast temperatuuri paar kraadi üle nulli ja tagada niiskuse ruumist väljajuhtimine.

Ka paarumisperesid on samuti võimalik ületalve pidada. Sügisel on selleks vaja neid kokku ühendada, et saavutada piisav hulk noori talvemesilasi. Tarukese saab talvituma panna näiteks tühja lamavtarusse.

Vaha ja selle sulatamine.

Kokku on vahas umbes 300 erinevat ainet mis võivad regiooniti erineda vastavalt mesilastele kättesaadavate korjetaimede erinevusele. Vaha koostisesse kuulub ka umbes 50 erinevat lõhnaainet.

Sõltuvalt lisandite (mesi, taruvaik, suur) sisaldusest on vaha värvus veidi varieeruv. Vees vaha ei lahustu. Vaha sulamistemperatuur on 60...65°C, 35 ° C juures muutub vaha plastiliseks. Mesilasvaha tihedus on umbes 960 kg/m³.

Vaha sisaldab umbes 80% süsinikku, 13% vesinikku ja 7% hapnikku. Ühe 1 kg vaha eritamiseks kulub peres 3,5 kg mett.

Kui vaha on võimalik tahketest saastainetest puhastada, siis rasvlahustuvatest ühenditest mitte. Pestitsiidijääkidest on mesilasvahast leitud kõige sagedamini just neid aineid, mida mesinikud ise tarru viivad. Valdavat osa sellistest toimeainetest sisaldavad varroalesta tõrjevahendid.

Vaha omadus säilitada paljusid pestitsiide osutab sellele, et mesilaste kaitsmisel on äärmiselt oluline, et tarus oleks võimalikult puhas vaha. Paaril viimasel aastal on Eestis kasvanud mesinike hulk, kes kasutavad ballastaineid sisaldavat vaha. Kõige puhtama ja mesilastele meeldivama kärjepõhja saab kärjekaetise sulatamisel saadud vahast.

Tumedad kärjed tuleb üles sulatada. Kuigi kaoprotsent on suurevõitu, siis töömahult kõige lihtsam on kasutada aurukast-vahasulatajat. Auruga sulatamine on üks kiiremaid meetodeid, aga vahakaod ulatuvad kuni 20%-ni. Päikese abil saab ilusa puhta vaha nullenergiakuluga.

Pliidile asetatav aurukast. Kõigi aurukastide puhul tuleb tagada, et sisse ei tekiks survet. Näiteks aurugeneraatori kasutamisel ei tohi aurutoru klambriga kinni fikseerida. Lahtise leegiga, nagu põleti või pliit kuumutamisel jälgida tuleohutust!

Vahakettad peaksid välja nägema heledad, kui vette sulatamisel lasta vesi keema, tekib vee ja vaha emulsioon, millest enam lahti ei saa. Keemamineku korral hakkab vaha üle anuma serva voolama ja põlg on väga tõenäoline.

Kärjed võib asetada ka marlikotti ja siis uputada ca 90-kraadise vee alla. Nukukestad jäävad kotti kinni ja vee peale eraldub suhteliselt puhas vahakiht, mis korjatakse kulbiga kokku järgmisesse anumasse hanguma. Nii saab kasutada kuuma vett mitu korda järjest. Selleks, et vaha kuuma vee ülemisest kihist paremini kätte saada, võib pinnale piserdada külma vett, mille tagajärjel vaha hangub.

Sellega sai mulle etteantud aeg kuhjaga täis ning loeng lõppes lühikese küsimustevastuste ringiga.